

Eli-Anne Vongraven Eriksen. 2020. *Continuity and Change: Individualization Processes in Young Muslim Women's Knowledge Acquisition and Practice of Islam in Trondheim*. Trondheim: NTNU.

Av Anne Hege Grung

I oktober 2020 forsvarte Eli-Anne Vongraven Eriksen sin ph.d.-avhandling ved NTNU. Avhandlingen tok opp hvordan muslimske kvinner i Trondheimsområdet forhandler tilhørighet og identitet i en norsk kontekst som er overveiende sekulær. Eriksens materiale består av intervjuer av til sammen 16 muslimske kvinner som er aktive i ulike muslimske organisasjoner og menigheter i Trondheim. Flertallet er sunnimuslimer med ulike religiøse og kulturelle bakgrunner, men tre sjiamuslimer er også inkludert. Kvinnene i gruppa har kurdisk, tyrkisk, arabisk og indonesisk bakgrunn.

Mangfoldet blant Eriksens intervjuobjekter spiller en viktig rolle når hun ser nærmere på hvordan individualiseringsprosesser får innvirkning på hvordan de muslimske kvinnene i denne studien nærmer seg både egen tilegnelse av kunnskap og kunnskapsformidling. Ett av hennes hovedfunn er at individualiseringsprosesser reflektert i materialet ikke ser ut til å resultere i økende avstand til informantenes respektive religiøse tradisjoner, men at dette snarere fører til et mer bevisst engasjement med/i den samme tradisjonen. Hverdagspraktisering av religiøse ritualer og fromhetspraksiser forblir også viktig for dem. Eriksen går systematisk gjennom materialet hun har etablert og beskriver hvordan de enkelte informantene og deres organisasjoner/menigheter forhandler og tolker hva det betyr å være muslim og hva det betyr å være muslimske fellesskap i Trondheim. Hun viser hvordan de tilegner seg en muslimsk kunnskapskapital og hvordan de i anvendelsen av denne på forskjellige måter forhandler med det hun kaller «de ikke-islamske feltene». Det er forskjeller mellom de ulike muslimske miljøene når det gjelder i hvilken grad de stimulerer individuelle kunnskapsprosesser, mens de «ikke-islamske feltene» både stimulerer og krever individualiseringsprosesser blant muslimske kvinner. For å kunne formidle og opprettholde sine re-

ligiøse identiteter og sine praksiser, trenger de å kunne forklare, forhandle og avveie sine personlige valg. Det grundige arbeidet Eriksen har gjort når det gjelder å etablere og presentere det empiriske materialet er avhandlingens store styrke: Det er et bredt og omfattende materiale, presentert på en interessant måte. Vi lærer rett og slett mye om muslimske kvinner i Trondheim og deres miljøer, hvordan de begrunner sine praksiser og sine valg.

Feltarbeidet og intervjuene i avhandlingen er foretatt i 2010-11. Dette betyr at materialet er noen år gammelt. Spørsmålet er om dette gjør at avhandlingen gir inntrykk fra et tidsvindu som nå er vesentlig endret, eller om kunnskapen arbeidet reflekterer fortsatt er aktuell. Eriksen kobler seg på en teoretisk diskusjon om individualiseringsprosesser og disses betydning for muslimer i en europeisk kontekst. Gjennom disse diskusjonene der hun blant annet tar et kritisk oppgjør med Olivier Roy, Jocelyne Cesary og andre som etter Eriksens mening ikke tar høyde for det historiske mangfoldet innen islamske tradisjoner, posisjonerer hun seg nær Anne Sofie Roald og hennes modifisering av Jan Hjärpes «Islamic basket» - modell, samt Christine Jacobsens term «restricted bricolage».

Spørsmål om etnisitet og kultur og hvilken rolle disse spiller i individualiseringsprosessene er relativt ubesvart i avhandlingen. Det samme gjelder hvordan nasjonale og transnasjonale forhold og endringer påvirker miljøene hun studerte i Trondheim. En ph.d.-avhandling er et avgrenset arbeid, men det ville være interessant om Eriksen fortsatte å utvikle sitt eget avhandlingsmateriale i framtidige publikasjoner. Ett av avhandlingens uttalte mål er å vise at det er nødvendig å studere islam og muslimer som historiske og svært komplekse størrelser, som gjennom sin kompleksitet også er en sterk driver av individualiseringsprosesser når det gjelder å formidle, forvalte og forhandle hva det betyr å være muslim i forskjellige kontekster. Da gjenstår spørsmålet om hvordan dette ser ut når man inkluderer en større kompleksitet, det vil si etniske og kulturelle historiske og nåtidige elementer – inkludert kompleksiteten i det trondheimske og norske.